

18 maart 2021

De illusie van begrip

FREDERIK ANSEEL

Professor management aan de University of New South Wales in Sydney

Nooit eerder hadden zo veel mensen met zo weinig kennis zo veel vertrouwen in hun eigen inzichten.

Vannacht is de wereld zoals je ze kende geëindigd. Je hoorde niets, je zag niets, maar je stapt nu uit bed, kijkt uit het raam en niets is nog hetzelfde.

Apocalyps

Was het een meteor? Een elektromagnetische schok? Buiten is er enkel ravage. Het is halfdonker, want er is geen elektriciteit meer. Je loopt naar buiten, maar wat rest van de stad is verlaten. Dit is de apocalyps. Je zag de films, je las de boeken, maar jouw realiteit is geen sciencefiction meer.

Wat nu? Hoe overleef je? Met wie overleef je? Na dagen zwerven vind je een tiental lotgenoten. Dat is wat er rest. Samen moet je de wereld heropbouwen. Maar alle informatiedragers zijn vernietigd. Op jouw brein komt het aan. Kan je bestaande kennis en technologie heruitvinden?

Het is een confronterend gedachte-experiment. Plots kom je tot het bevreemdende besef dat je van de courantste gebruiksvoorwerpen niet goed weet hoe ze werken. Wat is elektriciteit en hoe sla je het op? Hoe werkt een koelkast? Enig idee hoe een vliegtuig precies in de lucht blijft? Waar komt eb en vloed vandaan? We praten nog niet eens over 5G of complexe medische ingrepen.

Kennis van de wereld

De Yale-psychologen Leonid Rozenblit en Frank Keil verwierven faam met hun onderzoek naar de illusie van begrip. **Mensen hebben een bijzonder oppervlakkig inzicht in hoe de wereld werkt, maar hebben overmatig veel vertrouwen in hun kennis van die wereld.**

Hoe meer we iets gebruiken, hoe meer vertrouwen we lijken te hebben in onze kennis. Het is als de student die een cursus snel een paar keer leest en daarmee het gevoel heeft dat hij het best goed begrijpt. Maar als hij plots moet uitleggen hoe iets werkt, zakt hij door het ijs. Neem een blikopener. Ga aan tafel zitten en teken schematisch op een blad papier hoe een blikopener werkt en neem er nadien de blikopener bij. Blijkt best moeilijk.

Plots kom je tot het bevreemdende besef dat je van de courantste gebruiksvoorwerpen niet goed weet hoe ze werken

Is dat een probleem? Niet noodzakelijk. Je hoeft niet uit te kunnen leggen hoe een motor precies werkt om vlot met een auto te kunnen rijden. De apocalyps komt zo snel niet. Maar we moeten de beperkingen van onze kennis beter leren te appreciëren. **Metacognitie** is inzicht in je eigen kennis. We moeten ons wapenen tegen onze eigen overmoed. Dat kan er ons van weerhouden om publiek opinies te verkondigen die niet gebaseerd zijn op een grondig begrip van het onderwerp waarover we spreken.

Dat is natuurlijk de boodschap van dit stuk. We verkondigen luid meningen over vaccins, virussen, begrotingen, herstelbeleid en klimaatverandering zonder dat we goed begrijpen hoe die werken. Het internet versterkt die illusie van begrip. We weten dat de informatie in detail beschikbaar is en we lezen net genoeg om onszelf vertrouwd te voelen met de oppervlakkige principes. En vervolgens gaan we met dat zelfvertrouwen zelf het internet op om onze kennis tentoon te spreiden. Maar omdat we de onderliggende principes niet diepgaand beheersen, spuien we oppervlakkigheden en graven we ons steeds dieper de loopgraven in.

Gesprek

Een van de beste manieren om mensen uit de loopgraven te halen is daarom een gesprek. Probeer het eens aan de ontbijttafel. Neem een fenomeen waar je sterke gevoelens pro of contra over hebt, zoals vaccinatie, en stel elkaar vragen: Hoe werkt dat precies? Neem geen genoegen met het eerste antwoord. Zo makkelijk kom je er niet vanaf. Bij elk antwoord vraag je door: Ja, maar hoe werkt dat dan weer? Het idee is niet om aan te tonen dat iemand ongelijk heeft. Het doel is om samen te ontdekken hoe weinig je ervan begrijpt. En als we ontdekken dat we een fenomeen toch niet zo goed begrijpen, zijn we misschien bereid onze eigen positie in vraag te stellen.

Frederik Anseel Professor management aan de University of New South Wales in Sydney